

בשער: להקת המחול הקיבוצית, חלב אמ של רמי באר
רקדנים: מייגן דוהני ואליה ניקורוב
צילום: אייל הירש

מחול עכשיו
כתב עת למחול, גיליון 32, אוגוסט 2017
DanceToday
The Dance Magazine of Israel

עורכת: ד"ר רות אשל
eshel.ruth@gmail.com
dance.today.israel@gmail.com
מערכת: ד"ר רות אשל, נאוה צוקרמן,
ד"ר דן רונן, יעל מירו, יונת רוטמן,
ד"ר עינב רוזנבליט, רונית זיו
עיצוב גרפי: דור כהן
עריכה לשונית: לאה חובל
הדפסה וכריכה: א.א.א. הדפסות
מו"ל: תיאטרון תמונע
כתובת: רחוב שונצינו 8, תל-אביב 61575
טלפון: 03-5611211
פקס: 03-5629456
www.tmu-na.org.il
kupa@tmu-na.org.il
מכירות: תיאטרון תמונע
03-5611211, ניתן להזמין את הגיליון בטלפון
ולשלם בכרטיס אשראי.
הגיליון יגיע לביתך בדואר
למוסדות: תיאטרון תמונע, 03-5611211
הרבעון יוצא לאור בתמיכת:

המערכת אינה אחראית לתוכן המודעות
© כל הזכויות שמורות
ISSN 1565-1568

מילים לזכרה של אניה טל ברוד ז"ל **1**

זרקור על יצירות

חלב אמ - שירה, קינה ואהבה להורים | יונת רוטמן **3**

מציאות אלטרנטיבית, מציאות אקזוטית ומציאות מפוצלת

Gnawa מאת נאצ'ו דואטו: ניתוח | זוהר בורשטין **6**

ליצור מחול לילדים | נעה דר **8**

גוף ומודעות

משה פלדנקרייז וכתב תנועה אשכול-וכמן | ג'ון הריז **13**

"החיפוש אחר המופלא" - בין שיעורי הבלט של ולנטינה ארכיפובה

גרוסמן לשיעורי התנועה של משה פלדנקרייז | ליאורה בינג-היידקר **14**

צופיה נהרין: בין פלדנקרייז לגאגא אנשים | אירית ליבנה ורות אשל **17**

להחזיר את משה למרכז הבמה | אלדד מנהיים **18**

"אל גינת אגוז ירדתי לראות" (שיר השירים ו, יא) -

רשמי מסע תודעת-יגופני | שי גיל **19**

חינוך

יצירתיות וקוגניציה בלמידה מעוגנת גוף של מושגים

בפיזיקה | רוני זהר, אסתר בגנו, בת-שבע אלון, דור אברהמסון **24**

סיפורו של ארגון "המחול והילד" - DACI

(Dance and the Child International) בישראל | סמדר וייס **32**

מחול ללא תולדות - שיחות עם בנות-נוער

על אומנות ומחול | אסתי נדלר **36**

דיוקן אמן: סילביה רכשמיר - הטנגו שחיבק

את ישראל | סילביה רכשמיר **38**

תערוכות ופסטיבלים

כתבי תנועה ותיעוד: 1750-1450 | אמירה מרוז **41**

"כותבת מחול" - רועי בדרשי מראיין את נעמי פרלוב **45**

הילה בן ארי: תנועה בין קווים שבורים - מחווה להדה אורן | טל יחס **49**

פסטיבל מונפלייה 2017/2016 | אורה ברפמן **51**

A NOTE ON MOSHE FELDENKRAIS AND

ESHKOL-WACHMAN MOVEMENT NOTATION | JOHN HARRIES **55**

TABLE OF CONTENTS **56**

חלב אמ - שיר אהבה, וקינה להורים

יונת רוטמן

להקת המחול הקיבוצית, חלב אמ
מאת רמי באר, צילום: אייל הירש
Kibbutz Contemporary Dance
Company, Mother's Milk by
Rami Be'er, photo: Eyal Hirsch

להקת המחול הקיבוצית, חלב אמ מאת רמי באר, רקדנים: שני כהן ומרטין הריגי, צילום: אייל הירש
Kibbutz Contemporary Dance Company, *Mother's Milk* by Rami Be'er, Dancers: Shani Cohen & Martin Harriague, photo: Eyal Hirsch

הערות

הכינור אינה המקום היחיד ביצירה *חלב אמ*, בו רמי רומז על העבר האפל המסתתר מאחורי היופי הנשגב. הוא עושה זאת שוב בקטע קוורטט יפה במיוחד, שבוצע על-ידי ארבעה גברים מהלהקה: מרטה האריגי, ניב אלבז, אייליה ניקורוב וג'ון הואן סאוק. קטע זה מזכיר במעומעם את הקוורטט ואת קבוצת הבנים, שנועה לקולות שקשוק הרכבת ביצירה *זיכרון דברים*, שהוזכרה לעיל. בקטע החדש רמי מדגיש מחוות גוף, הנמצא במצב תלולי חסר חיים, אלו מתגבשות ונפרמות במהירות, כשברקע נשמע קולה החרישי של הרכבת "מהמלחמה היא".

העבר של הוריו אינו מסתכם רק בהיסטוריה הכאובה, שהייתה מנת חלקם של רבים מבני דורם. הוא גם מלא בעושר תרבותי שספגו ביבשת, שכה אהבו והפנתה להם עורף - אירופה. באר, שמציב את הריקוד בחלל אפלולי, מופשט ועל זמני, משאיר שריד ויזואלי אחד, המרמז על העבר המסתתר מאחורי העולם הבדוי - נברשת התלויה במרכז הבמה, שהיא השריד של התרבות המפוארת שנותרה באירופה. היא מאירה לא רק את הריקוד ואת סיפורו של האב, אלא גם את סיפורה של האם שושנה, בת למשפחת אצילים שהקימה את הוצאת הספרים "דנטה", אשר פרסמה את מיטב אנשי הספרות בהונגריה. תחת אורה של הנברשת לצלילי הצ'לו והכינור רמי מציג את אחת מיצירת הרקוויאם הנפלאות, שנעשו במחול בשנים האחרונות. זו יצירה שהיא, מצד אחד, מופשטת, על-זמנית ואוניברסלית, אך, מצד שני, מצליחה לטוות בחוטים דקים את סיפור האהבה הפרטי והאינטימי בין הוריו ואת תחושת האובדן העמוקה, שנותרה לאחר מותם. המופע *חלב אמ* הוא רקוויאם לאהבתם ולמורשת התרבותית שהעניקו לו.

בתוך החלל, שנמצא ספק בבטן האדמה וספק במערות הלב, הרקדנים יוצרים קטעי סולו ודואטים ליריים, שמציגים את האהבה ואת הבדידות שנותרה לאחר אובדנה.

באר מפר את הרגעים הליריים הללו מעת לעת על ידי מבני קומפוזיציה קבוצתיים, מורכבים ורבי עוצמה, המוארים בתאורה חזקה ולבנה. נראה שמבנים אלו מבטאים את נוכחות המורשת האדריכלית של האב ביצירת המחול של רמי. מני היה מהארכיטקטים הבולטים שניסחו את תפיסת הארכיטקטורה הקיבוצית מאמצע שנות החמישים של המאה הקודמת. המבנים הציבוריים והשכונות שתכנן הציגו את התפיסה האידיאולוגית של אנשי הקיבוץ שחיו חיי שיתוף ושוויון בחברה מלוכדת והומוגנית. המבנים שתכנן, בעיקר הציבוריים, נותרו עד היום. באחד מהם - חדר האוכל בקיבוץ געתון שהוסב למספר אולמות מחול - רמי עובד עם חברי הלהקה. למעשה רמי חולק עם אביו שתיים מהאומנויות הנוצרות במרחב - זו המתכלה (מחול) וזו הנותרת בחלל (ארכיטקטורה). בדומה למני, שארגן את תנועת האנשים שחיו במרחב הקיבוצי באמצעות המבנים, ביצירה *חלב אמ* רמי מניע את הרקדנים בקומפוזיציה קבוצתית מורכבת, שקורמת עור וגידים בזכות שיתוף פעולה המתקיים ביניהם.

הארכיטקטורה אינה המדיום האומנותי היחיד שרמי ומני חולקים עמו מצע תרבותי משותף, גם המוזיקה בכלי המיתר מחברת ביניהם. מני ניגן על כינור ורמי על צ'לו, יחד עם אחיותיו של רמי הם ניגנו בהרכבים שונים בחיק המשפחה. כמחווה לקשר זה, רמי שילב במלב *אם* מספר יצירות שונות המבוצעות בכלי מיתר. הבולטות בהן: *Solo Violin Sonatas and Partitas, Suite No.3 Sarabanda for Solo Cello* מאת יוהן סבסטיאן באך (Bach). הסולו לכינור מאת באך, בביצועו המרגש של יצחק פרלמן, הוא הרקע לדואט של מרטה האריגי וג'ון הואן סאוק. זו הפעם השנייה שבאר משתמש ביצירה מוזיקלית זו. הפעם הראשונה הייתה בריקוד *בלק אאוט* (2015), המבוסס על *שיר ערש* מאת יהודה עמיחי. ביצירה זו רמי הציג דרך השיר את קולו של היוצר המתריע בפני ההרס והחורבן, שזרעות המלחמות, שתוצאותיהן המבעייתות מוצגות בשירי ערש במתיקות ענוגה. *בלק אאוט* פס קול של יריות ומכונות מלחמה חותך את צליליו הנשגבים של הכינור, ואילו במלב *אם* נשמעות, על רקע נגינת הכינור, נקישות שדומות להלמות לב. הדואט, ששני הגברים מבצעים, נראה ונשמע כמחוות פרידה של רמי מאביו, שהוריש לו לא רק את הכישרון המוזיקלי, אלא גם את כישרון הקומפוזיציה שבאמצעותו הוא יוצר, בורא ומפיח חיים בגוף הרוקד.

השימוש בכינור לא מספר רק את סיפור הקשר האישי בין רמי לאביו, מגולם בו סיפור נוסף רחב יותר של דור ניצולי השואה. עם דור זה נמנים שני הוריו וגם יהודית ארנון, מייסדת להקת המחול הקיבוצית. מותם הותר את החברה הישראלית ללא העדות החשובה של אלו שחוו את הזוועה על בשרם. את החלל הזה לא ניתן למלא באמת. אולם, כפי שרמי הוכיח ביצירתו *זיכרון דברים* (1994), ניתן לתת לו ביטוי דרך נקודת המבט של הדור השני, שספג את הסיפורים ממקור ראשון. בין הסיפורים הללו בוקע קולו של הכינור, שליווה את מני במהלך כל המלחמה, וגם במסע עלייתו המפרך לארץ. בעת שהותו לתקופה קצרה בדירה הסמוכה לגטו בבודפשט ניצל את שעות הבדידות הרבות לנגינה על כינור, שהמשיך ללוות אותו גם במסעו לארץ, והוא ניצל בדרך נס כאשר חולץ יחד עם מני מאוניית המעפילים *אבא ברדיצ'ב* שטבעה. נגינת

"I want you to see them..."
I see them'I wonder if you
I travel long and find another'Or if you
I find another'Or if you

I meet you in the maze'I
I meet you in the maze'I
I meet you in the maze..."I

השיר *Meet you in the maze*, ששני המוזיקאים ג'יימס בלייק (James Blake) וג'סטין ורנון (Justin Vernon) כתבו יחד, מלווה את הדואט הרביעי ביצירה *חלב אמ*, בביצוע הגר שחל ואיליה ניקורוב. המילים של השיר (שחלק ממנו מצוטט לעיל) מתארות מצב עמום, בו השניים מספרים על המוזיקה שלהם לאדם קרוב, שכבר לא נמצא איתם. בבית הרביעי המוזיקאים חוזרים פעמיים על המשפט "Music can't be everything". מקריאת השיר עולה ההבנה שעוצמתם של הגעגועים והיעדרו של אדם קרוב, שכבר לא מלווה אותם, גוברים על המקום המרכזי שהמוזיקה תופסת בחייהם. השיר העמום מותיר תקווה שבעתיד הם ייפגשו בתוך "המבוך" - מושג, שהפרשנות, שניתנה לו בתרבות המודרנית, קושרת אותו לסבך הרגשי והנפשי, בו לכוד האדם². מילים אלו, כמו הבחירות המוזיקליות והתיאטרליות האחרות, שרמי באר מוסיף למופע *חלב אמ*, מנכיחות את תחושת האובדן ביצירה זו, המוקדשת להוריו מנחם (מני) ושושנה באר, שהלכו לעולמם בשנה שעברה.

היצירה *חלב אמ* היא שיר קינה להורים שלא יזכו לראות את עבודתו האחרונה, שבאר מתבונן בה באמצעות המחול על אהבתם ועל המורשת התרבותית האירופאית, שהעניקו לו. הוא מתכתב עם מורשת זו דרך אמצעי עיצוב רבים, שהבולטים בהם הינם המוזיקה והטקסט. בחלק מהם מוזכרים סיפורי גבורה ואהבה מהמיתולוגיה היוונית, ששורשי התרבות המערבית נטועים בה. מלבד האזכור של מיתוס המבוך, באר משלב בפס קול יצירה נוספת בשם *Orphée* מאת המלחין ג'והן ג'והנסון (Johann) אורפיאוס, בדיוק כמו אורפיאוס, המבטא בנגינתו את געגועיו לאהובתו אירודיקה, יורד אל השאול ומבקש לשווא להחזירה לחיים, באר צולל למעמקי הבמה, המוזיקה והכוריאוגרפיה. שם, "במערת המחול", הוא מצליח להפיח לרגע את רסיסי הזיכרונות מהחיים והתרבות, שאביו ואימו העניקו לו. על הבמה המוארת באור חלש, שחלקו בוקע מנברשת התלויה במרכז, הוא יוצר תחושה של חלל אפל, שנשמעות מתוכו הלמות לב.

להקת המחול הקיבוצית, חלב אמ מאת רמי באר, רקדנים: שני כהן ודודי בן שמעון, צילום: אייל הירש
Kibbutz Contemporary Dance Company, *Mother's Milk* by Rami Be'er, Dancers: Shani Cohen & David Ben Shimon
photo: Eyal Hirsch